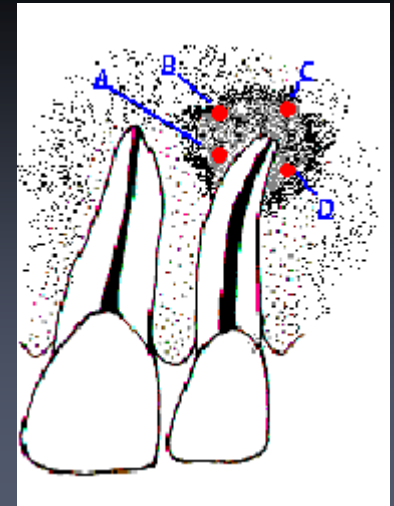

Dr Dragana Šarović

**PARODONTITIS
APICALIS
APEKSNI
PARODONTITIS**

Definicija

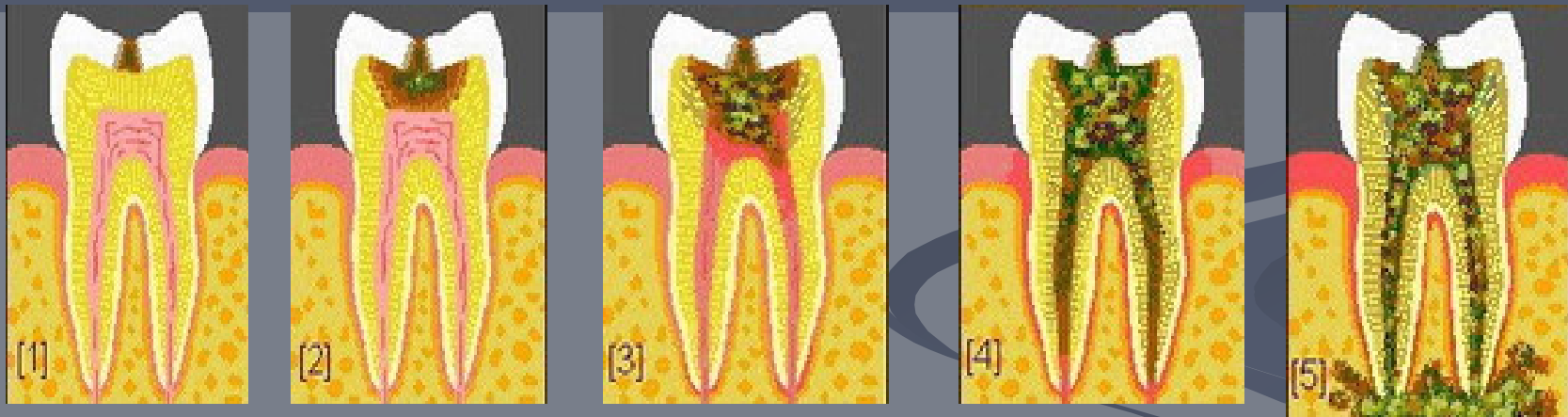
- Ograničeno zapaljenje apeksnog parodoncijuma tj. tkiva oko vrha

zuba, naziva se opštim imenom apeksni parodontitis (parodontitis apicalis).

- *Periodoncijum* je tkivo ograničeno sa jedne strane, kompaktnim zidom alveole, a sa druge strane cementom korena zuba.
- *Parodoncijum* je tkivo kojeg čine zajedno alveolna kost, periodoncijum, cement korena zuba i gingiva.

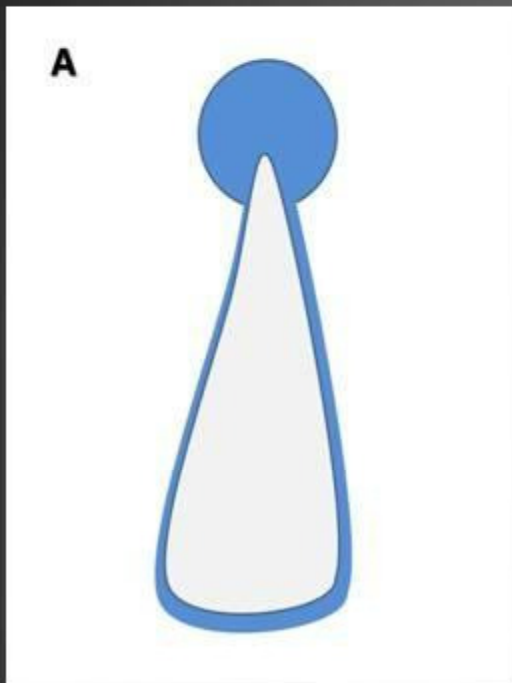
Put od karijesa do parodontitisa

Klasifikacija

- Prema toku i patohistološkom nalazu, kao i prema kliničkoj slici razlikuju se dva oblika apeksnih parodontitisa.
  - Jedan oblik ima akutni tok, i naziva se **akutni apeksni parodontitis (parodontitis apicalis acuta)**
  - Drugi je hroničnog toka, i poznat je kao **hronični apeksni parodontitis (parodontitis apicalis chronica)**.

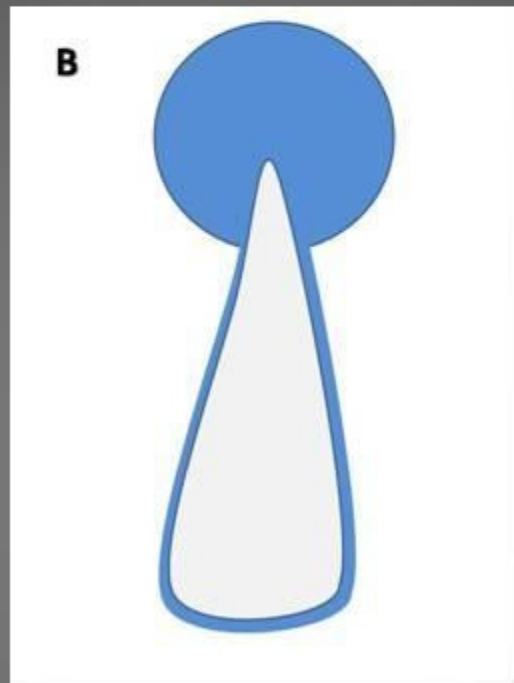
PERIAPIKALNE LEZIJE

Apikalni granulom

< 1.5 cm

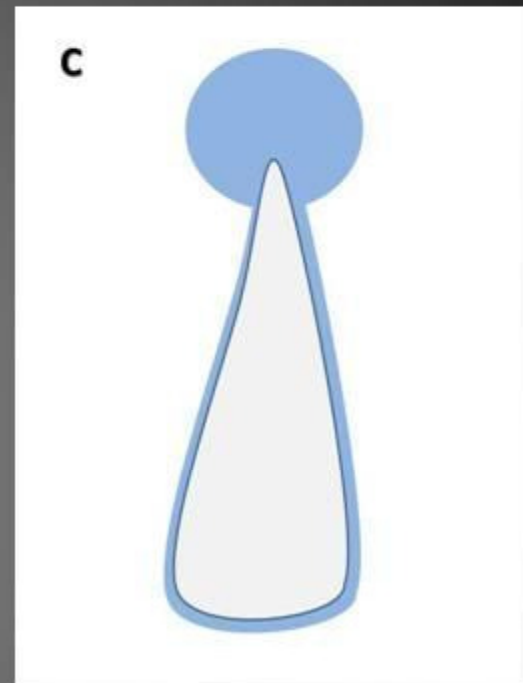
kortikalno ogranicen

Radikularna cista

> 1.5 cm

kortikalno ogranicen

Apsces

slabije definisane
granice

***

**PARODONTITIS
APICALIS ACUTA**

**AKUTNI APEKSNI
PARODONTITIS**

Etiologija

- Infekcija
- Trauma
- Hemijska oštećenja

Infekcija

■ Bakterijska flora

- Anaerobne klice - *Fusobacterium nucleatum*, *Bacteroides fragilis*, *Peptostreptococcus*, *Streptococcus mitis*
- Aerobne bakterije

■ Patogenost bakterija

- Agresivni enzimi: hialuronidaza, fibrinolizin, kolagenaza
- Endotoksini – lipopolisaharidi
- Egzotoksini: leukotoksin

(U početnoj fazi uzrok akutnog apeksnog parodontitisa su produkti bakterijskog metabolizma, da bi kasnije došlo do prodora i samih mikroorganizama u periapeksni prostor)

■ Putevi infekcije

- Foramen apikale
- Brojni foramini apikale
- Povredjeni periodoncijum
- Hematogeni put
- Limfni put (anahoreza)
- Prenosi se od susednog procesa

Trauma

- Usled nepažljivog endodontskog zahvata u korenskom kanalu zuba
- Ukoliko se pri endodontskoj obradi ne koristi odontometrija
- Neadekvatna upotreba kanalnih instrumenata prilikom mehaničke obrade u korenskom kanalu.
- Okluzijske traume (zub antagonista trpi veliko nefiziološko opterećenje koje dovodi do oštećenja periodoncijuma)

Hemijska oštećenja

- Jaka dezinficijentna sredstva za obradu kanala korena
- Neadekvatna primena arsena i drugih preparata za devitalizaciju pulpe
- Prepunjavanje korenskog kanala sredstvima za punjenje kanala korena, npr. Jodoform-cement, AH-26, N₂, idr.

*Zapaljenje parodonta izazvano lekovima naziva se medikamentni parodontitis (**parodontitis apicalis medicamentosa**)*

Patohistologija

■ Serozni apeksni parodontitis – Parodontitis apicalis serosa

- Hiperemični i dilatirani krvni sudovi
- Serozni eksudat
- Usled stvarenog edema zub je blago istisnut iz alveole i relativno pokretljiv
- Može postepeno da se povuče ili da predje u endosni stadijum sa leukocitnom infiltracijom

■ Gnojni apeksni parodontitis – Parodontitis apicalis purulenta

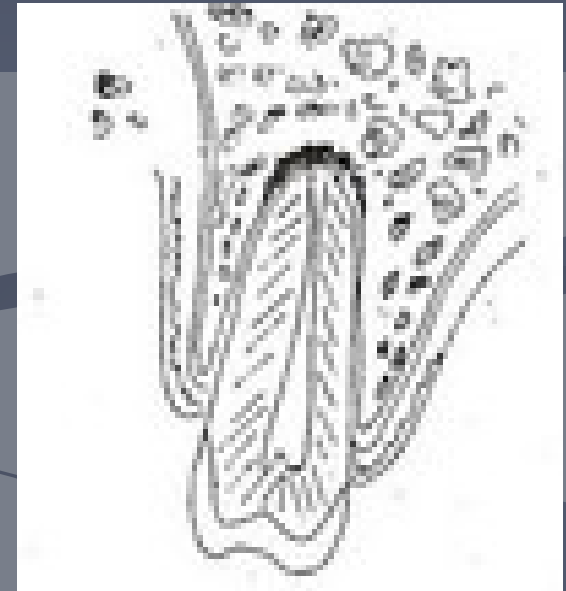
- Na mnogim mestima oko kapilara nakupljaju se leukociti i histiociti sa obrazovanjem malih žarišta (mikroapscesi) čijim spajanjem se stvara gnojni infiltrat.
- Širenjem procesa dolazi do dezorganizacije kostnih gredica pod uticajem osteoklasta i do resorpcije alveolarne kosti (ovo se događa ukoliko gnojni eksudat ne nađe izlaz kroz korenski kanal ili kroz alveolnu kost i spontano drenira)
- Masovna infiltracija neutrofilnih granulocita.

Razvojne faze oboljenja

1. Periodoncijumska faza
2. Enostalna faza
3. Subperiostna faza
4. Submukozna faza

Periodoncijumska faza

- Početni stadijum apeksnog parodontitisa
- Proces ograničen na periodoncijum
- Počinje jakim hiperemijom krvnih sudova i seroznom eksudacijom oko apeksa zuba
- Ova faza predstavlja nastavak i komplikaciju već postojećih zapaljenja pulpe (pulpitis serosa totalis, pulpitis chronica ulcerosa, pulpitis purulenta, nekroza, gangrena pulpe)
- Nema subjektivnih tegoba
- Nestaje uklanjanjem uzroka
- Bez fizioloških i morfoloških posledica po obolelo tkivo
- Traje nekoliko sati, ukoliko se ne spreči prelazi u sledeću tzv. enostalnu fazu.

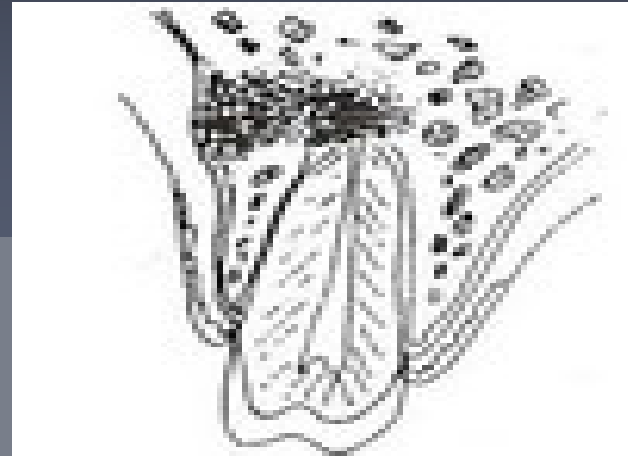
Subperiostna faza

- Stvorena gnojna kolekcija u vidu apseca ili difuznog gnojnog infiltrata dalje se širi duž kostnih gredica i dospeva do periosta vilica.
- Pod pritiskom gnoja, periost se odiže od kosti pri čemu nastaje tvrdo ispupčenje, tzv. **subperiostni apsces**.
- Sa razvojem subperiostnog apscesa nastaje edem okolnog tkiva i obraza.
- Prodor gnoja iz apeksa zavisi od anatomskih detalja – mimični mišići i mišići za žvakanje. Drugi značajan faktor u širenju gnojne kolekcije jesu zubi (položaj, nagib, dužina korenova...)

Enostalna faza

- Brzo se širi i zahvata okolnu kost
- Brza pojava leukocitne infiltracije i stvaranje gnojnog infiltrata, tj. **apscesa** u apeksnom parodontcijumu. Zbog toga se ova faza naziva **parodontitis apicalis purulenta**.
- Daljim širenjem procesa iz ove faze nastaje subperiostna faza

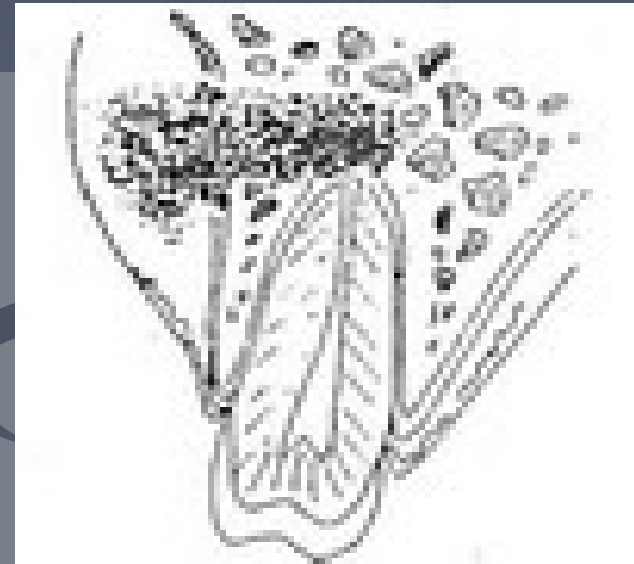

Gnojna kolekcija nekad prodre oralno a nekad spolja, tj. potkožno

- **Gornji centralni sekutici** – forniks
- **Gornji lateralni sekutici** – palatum (koren nagnut disto-palatumski)
- **Gornji ocnjaci** – forniks ili palatum (zavisi od nagiba korena)
- **Gornji molari** – palatum (palatinalni koren) ili forniks (bukalni korenovi)
- **Donji molari** – forniks (perforacija kosti iznad insercije m.bucalisa) ili spoljašnja strana ispod kože (perforacija kosti ispod insercije m.bucalisa)
- **Donji sekutici i ocnjaci** – submentalni apsces (perforacija kosti prema oralno)

Submukozna faza

- Stadijum u kojem dolazi do stvaranja submukoznog apscesa, a ovaj nastaje prodiranjem gnojnog sadržaja kroz periost i njegovo razlivanje u submukozu
- Ovaj stadijum, kada se gnoj razlije u submukozu, naziva se **parulis**.

***

SIMPTOMATOLOGIJA

Prvi stadijum – periodoncijumska faza

Simptomatologija

- Subjektivni simptomi nisu naročito izraženi
- Zbog nagomilavanja seroznog eksudata u periodoncijum pacijent oseća da je oboleli zub malo produžen.
- Usled pojave edema, zub je blago istisnut iz alveole.

Objektivni nalaz

- Mala osetljivost na vertikalnu perkusiju
- Nema iradirajucih bolova
- Test vitaliteta je negativan
- Rtg – periodoncijumska linija je polumesečasto zadebljala, a lamina je očuvana.

Drugi stadijum – enostalna faza

Simptomatologija

- Subjektivni simptomi jako izraženi
- Spontani, trajni bolovi u vidu kljucanja koji su sinhroni sa kucanjem srca (pulzirajući)
- Bolovi iradiraju difuzno prema uhu, oku i slepoočnici
- Zub je veoma osetljiv i na najmanji dodir jezikom i pri zagrižaju
- Bolovi se pojačavaju i pri najmanjem naprezanju organizma
- Pacijent izbegava svaki telesni rad kao i horizontalni položaj (noć uglavnom provodi hodajući)
- Toplo povećava bol, a hladno deluje ublažavajuće
- Zub je vidno rasklaćen i istisnut iz alveole (usled gnojnog sadržaja u periodoncijumu)

Objektivni nalaz

- Zub je veoma bolan na perkusiju, kako vertikalnu tako i na horizontalnu
- Na sluznici oko obolelog zuba zapaža se lokalizovano crvenilo i mali otok
- Zub osetljiv na palpaciju u predelu vrha korena
- Regionalne limfne žlezde povećane, meke, pokretljive i bolne na palpaciju
- Opšte stanje pacijena narušeno
- Telesna temperatura povećana
- Rtg – nalaz slabo primetan u vidu alveolne osteoporoze. Reč je o malom, lokalizovanom rareficijentnom ostitisu, koji ako se ne leči prelazi u akutni difuzni ostitis. Tada je lamina i najbliži deo alveolne kosti razoren, te vrhovi korenova slobodno “lebde” u rasvetljenju bivše spongioze,

Apsces

Treći stadijum – subperiostna faza

Simptomatologija

- Spontani bolovi postaju skoro nepodnošljivi dostižući svoj maksimum zbog pritiska gnojne kolekcije na periost kao i zbog odvajanja (odizanja) periosta koji je bogato inervisan.

Objektivni nalaz

- Otok odgovarajuće strane lica
- Otvaranje usta može biti otežano
- Opšte stanje pacijena narušeno
- Regionalne limfne žlezde su povećane i bolne
- Zub je osetljiv na perkusiju i jako razlabavljen
- U predelu vrha korena zapaža se tvrd osetljiv infiltrat iznad koga je sluznica intenzivno crvena
- Temperatura tela je obično povišena i često praćena groznicom
- Rtg – ne daje vidljive promene

Četvrti stadijum – submukozna faza

- Gnojni infiltrat se izliva submukozno, a bolovi slabe
- Opšte stanje bolesnika je nešto lakše jer je gnojni infiltrat probio periost i razlio se ispod sluznice te se završava submukoznim apscesom, tzv. **parulis**
- Infiltrat je mek i fluktuirá (na dodir)
- Gnojna kolekcija može da se izlije u usnu duplju, sinus maksilaris (empijem sinusa) ili kroz kožu subkutano (fistula)
- Po izlivanj gnojne kolekcije – reparacija
- Restitutio ad integrum ne treba očekivati sve dok se ne ukloni štetni sadržaj iz radiksnog kanala
- Ponovna pojava apscesa (akutna egzacerbacija) pod uticajem lokalnih ili opštih faktora naziva se “**phenix apsces**”

Flegmona

- U retkim slučajevima gnojni proces može da se širi i dalje pri čemu nastaje osteomijelitis ili ascedentna ili descendentna flegmona lica ili vrata
- Flegmona je fudroajantno , intenzivno zapaljenje, nejasno ograničeno, koje se difuzno širi, sastavljeno iz mnoštva sitnih apscesa.
- Zapaljenje zahvata vezivno tkivo i širi se duž krvnih sudova, zauzimajući jednu ili više loža.
- Koža je kod flegmone plavičastocrvene boje usled cijanoze tkiva, a postoji i mrki eksudat sa teškim zadahom.

Рис. 1. Одонтогенная флегмона подглазничной области справа от 13

Рис. 2. Одонтогенная флегмона подглазничной, щечной областей слева

***

PARODONTITIS APICALIS CHRONICA

HRONIČNI APEKSNI PARODONTITIS

Definicija

- Hronični apeksni parodontitis predstavlja odbrambenu reakciju periapexnog tkiva na dejstvo štetnih nadražaja koji dolaze iz kanala korena zuba.
- Karakteriše se produktivnim zapaljenjem gde dolazi do proliferacije vezivnog tkiva odnosno do stvaranja granulomatoznog* tkiva koje ima odbrambenu ulogu.

* Granulomatozno tkivo je naziv za granulaciono tkivo koje je bogato infiltrirano ćelijama karakterističnim za hronična zapaljenja (limfociti, plazmociti, makrofagi)

Etiologija

- Infekcija
- Trauma
- Hemijska oštećenja

Patogeneza

- Štetni nadražaj iz korenskog kanala dospeva preko centralnog foramena ili foramina apikale izazivajući zapaljenske promene.
- Infiltracija apeksnog parodoncijuma ćelijama karakterističnim za hronično zapaljenje (limfociti, plazmociti, makrofagi)
- Ukoliko je intenzitet nadražaja blag, a njegovo nadražajno dejstvo dugotrajno, proces postaje hroničan.
- Opsežna proliferacija granulomatoznog tkiva dovodi do resorpcije alveoralne kosti (osteoklasti). Osteoklasti oslobadjaju i znatnu količinu H^+ jona koji razaraju mineralnu supstancu koštanog tkiva.
- Ako se izvor štetne nokse odstani, hronična lezija nestaje i dolazi do izlečenja. Pod dejstvom oseoblata dolazi do apozicije kosti. U nekim slučajevima umesto apozicije dolazi do obrazovanja fibrozne brazgotine (cikatriksa)

Klasifikacija hroničnih periapeksnih oboljenja

1. Parodontitis apicalis chronica fibrosa
2. Parodontitis apicalis chronica granulomatosa progresivadifusa –Partch
3. Parodontitis apicalis chronica circumscripta – granulom
4. Cistis dento radicularis

Parodontitis apicalis chronica fibrosa

- Fibrozno zadebljanje periodontalne membrane oko vrha korena zuba
- Zadebljanje je slično ožiljnom tkivu
- Proliferacija periodoncijumske membrane vrši pritisak na lamina duru koja se istanjuje, a granulaciono tkivo prodire u šupline alveolarne kosti i razara kostne gredice koje su prethodno izgubile kalcijum.
- Obično se sreće kod zuba koji su endodontski lečeni.

Parodontitis apicalis chronica granulomatosa progresiva difusa –Partch

- Novostvoreno bujno granulomatozno tkivo , koje je infiltrirano ćelijama zapaljenja, širi se difuzno oko apeksa zuba, bez vidljivog ograničenja.
- Dolazi do osteolize
- Može doći i do cementolize
- Povremeno se u predelu vrha obolelog zuba stvara mali čvorić crvenkaste boje sa žutom tačkom na sredini, veličine čiodine glave ili zrna graška
- Čvorić povremeno prska i iz njega se izliva žućkasti eksudat
- Razlikuju se
  - miran, latentni stadijum bez fistule
  - stadijum akutne egzacerbacije sa fistulom
- Kod difuznog procesa nema kolagenih vlakana, jer se kolagena vlakna javljaju kod procesa koji imaju tendenciju ograničavanja.

***

**PARODONTITIS APICALIS
CHRONICA
CIRCUMSCRIPTA -
GRANULOM**

Granulom

- Granulom predstavlja proliferacijsko zapaljenje periapexnog tkiva koje karakteriše granulomatozno tkivo uz prisustvo limfocita, plazmocita i makrofaga.
- Hronično zapaljenje periapexnog tkiva bez vidno izraženih znakova i simptoma oboljenja.
- Nastaje kao posledica nesanimirane nekroze, ispod silikata bez podloge ili gangrene zubne pulpe.
- Lokalizovan na vrhu korena, redje lateralno ili ispod bifurkacije višekorenih zuba.
- Sastavljen od granulomatoznog tkiva i čvrsto vezan vezivnim vlaknima za vrh korena zuba.
- Ima izgled mesnate mase blede žućkaste ili zatvoreno crvene boje.
- Tkivo granuloma buja i raste i adaptira se u prostor razgradjene kosti.
- Razgradnja se odvija pod dejstvom osteoklasta.

Rtg

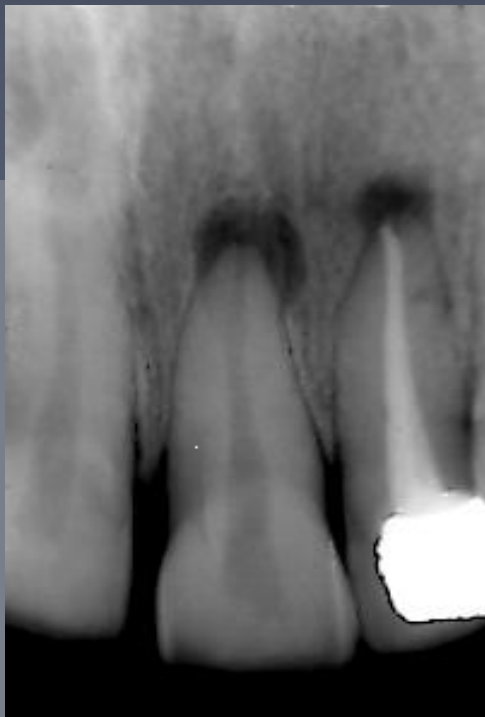

Figure 3. Radiograph taken 14 months after the beginning of the nonsurgical endodontic therapy. Note a remarkable decrease of the lesion radiolucency with partial resorption of the paste.

Patohistološki nalaz

- **Prost granulom:** sastavljen iz granulomatoznog tkiva, bogat mladim vezivnim elementima. U toku sazrevanja – zrelo fibrozno tkivo siromašno ćelijskim elementima i okolo obavijen vezivnim tkivom i kapsulom od kolagenih vlakana.
- **Epetelio granulom:** pored vezivnog tkiva ima i limfocita, plazmocita, makrofaga, a sreće se i epitel (nastaje u procesu metaplazije u samom granulomu kao adaptacijski fenomen). Postoje i tvorevine u obliku epitelnih izdanaka ili traka koje pokazuju tendenciju ka cističnoj transformaciji.

Zone u razvoju granuloma

■ Zona nekroze ili infekcije

- Nekrotična pulpa u predelu foramena apikale
- Neutrofilni leukociti
- Egzotoksini, endotoksini, antigeni, bakterijski enzimi, faktori hemotaksije

■ Zona kontaminacije

- Dilatacija kapilara sa eksudacijom i ćelijskom infiltracijom (limfociti, plazmociti i makrofagi)
- Nastaju višejedarni OSTEOKLASI koji razaraju kost tj. fundus alveole.

■ Zona iritacije

- Nastali resorbovani prostor se ispunjava granulomatoznim tkivom

■ Zona stimulacije

- Aktivnost osteoblasta i fibroblasta
- Stvaranje gustih snopova vezivnog tkiva koje obrazuje granulaciono tkivo
- Immunoglobulini (IgG 70%, IgA 14%, IgE 10%, IgM 4%)
- Russelova telašca
- Mastociti
- Kristali holesterola

Subjektivni simptomi

- Nema izraženih subjektivnih tegoba osim u subakutnoj fazi i kod akutnih pogoršanja kada se javlja početna simptomatologija akutnog parodontitisa.

Objektivni nalaz

- Nema klasičnog bola, već je prisutna nelagodnost u predelu suspektnog zuba
- Zub je promenio boju
- Zub je ostećen i ranije lećen
- Kod zuba sa otvorenim kavumom kada se ulazi u kanal sondom oseća se jak foetor ex ore
- U visini korena na labijalnoj ili bukalnoj strani zapaža se tamno crvena kvržica koja je najčešće ispunjena žutim sekretom
- Na mestu zatvaranja fistule zapaža se bleđi ožiljak – cikatriks

TEST VITALITETA – negativan

PERKUSIJA – tupi zvuk, neznatna neprijatnost. Horizontalna perkusija – fremitus u projekciji vrha korena zuba

PALPACIJA – moguće osetiti fremitus uspod jagodice prsta u projekciji vrha korena zuba

***

CISTIS

DENTO-RADIKSNE CISTE

Definicija

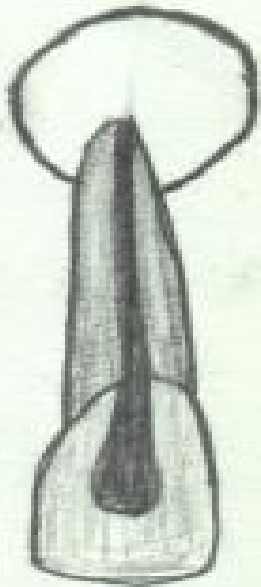
- **Cista** predstavlja periapeksni proces oko vrha zuba koja u svom središtu sadrži šupljinu iznutra obloženu epitelom (višeslojan, ponekad cilindričan, a od mesta do mesta i trepljasti) i ispunjenu tečnošću, a od okolnog koštanog tkiva odvojenu vezivnim tkivom.
- **Sadržaj ciste** – koagulisana belančevinasta masa, a nekada i masa ćelijskih elemenata medju kojima se nalaze i leukociti, a u nekim slučajevima nalazi se i obilje holesterinskih kristala.

Etiologija

- Mehanizam nastajanja još nije dovoljno razjašnjen, ali najveći broj autora se slaže da epitelni pokrivač ciste potiče od ostataka Hertwig-ove košuljice odnosno od Malassez-ovog epitela periodoncijuma.
- Pod dejstvom zapaljenskih stimulanasa verovatno dolazi do umnožavanja epitelnih ćelija iz Malassez-ovih ostrvaca koja urastaju u granulaciono tkivo. Kako epitelno tkivo nema krvnih sudova, to se ono ishranjuje difuzijom iz okolnog granulacionog tkiva.
- Epitel može da prekrije foramen apikale tako da sekret više ne odlazi prema kanalu korena i u tom slučaju dolazi do zastoja sekrecije.
- Bujanjem epitela stvara se epitelna membrana koja se zatvara i tako počinje stvaranje ciste.

***

Periapical
cyst

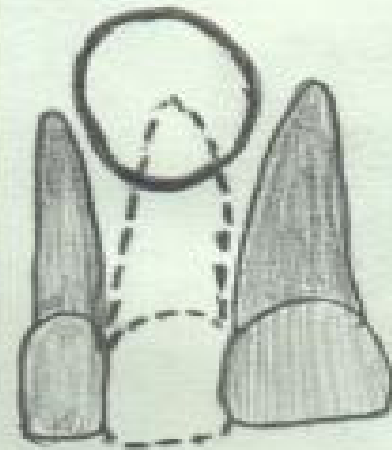
①

Lateral Radicular
cyst-

②

Residual
cyst-

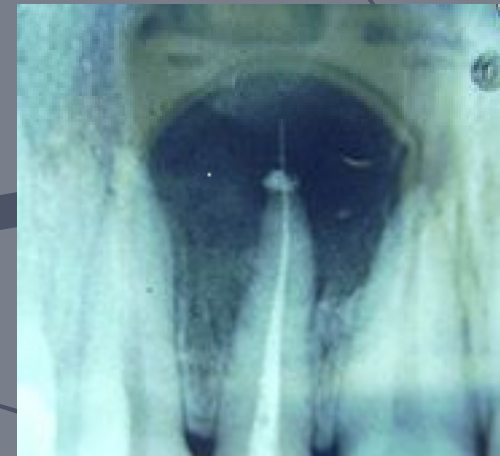
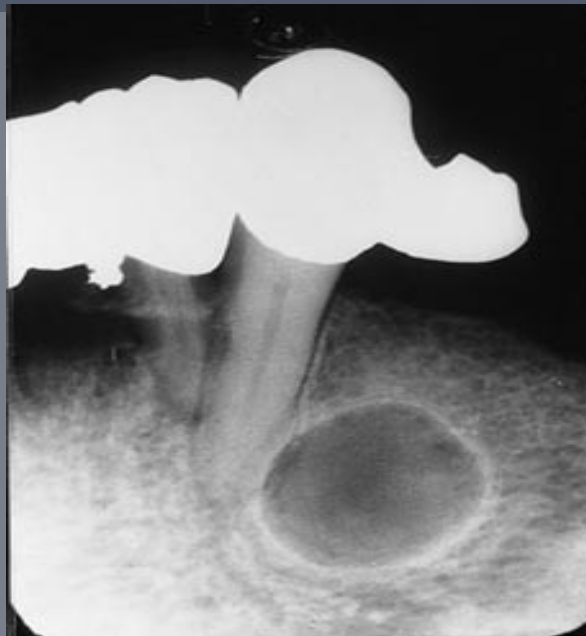
③

Simptomatologija

- Nema izraženih subjektivnih smetnji osim u stanjima zapaljenja kada dodje do prodora infektivnog agensa preko apeksnog otvora iz kanala. Tada se javljaju simptomi akutnog gnojnog parodontitisa sa gnojnim sadržajem.
- Kod jako razvijenih cista – pomeranje zuba, deformiteti na alveolarnoj kosti, Dipitrenov fenomen (palpacijom tog predela izaziva se šum krepitacije)

RTG nalaz

- Postojanje periapeksne oseoporozе

Radikularna cista

Periapikalna lezija, kortikalno ograničena, > 1.5cm

Nastaje od epitelijalnih ostataka u periodontalnom ligamentu, kao posledica inflamacije

© 2008 Elsevier Inc.

A

© 2008 Elsevier Inc.

© 2008 Elsevier Inc.

